

higher education & training

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

T1390(A)(A9)T
NASIONALE SERTIFIKAAT

KRAGMASJIENE N5

(8190035)

9 April 2018 (X-Vraestel)
09:00–12:00

BENODIGDHEDE : Stoomtabelle (BOE 173)
Superverhitte Stoomtabelle (Aanhangsel tot BOE 173)
Tekeninstrumente

Sakrekenaars mag gebruik word.

Hierdie vraestel bestaan uit 5 bladsye en 'n formuleblad van 3 bladsye.

**DEPARTEMENT VAN HOËR ONDERWYS EN OPLEIDING
REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA**

NASIONALE SERTIFIKAAT

KRAGMASJIENE N5

TYD: 3 UUR

PUNTE: 100

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Beantwoord AL die vrae.
  2. Lees AL die vrae aandagtig deur.
  3. Nommer die antwoorde volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
  4. Skryf netjies en leesbaar.
-

VRAAG 1

- 1.1 Noem DRIE samestellings met hulle chemiese simbole wat gevorm word wanneer die ontbranding van brandstof volkome is. (6)
- 1.2 Noem TWEE funksies van 'n stoomkondensator. (4)
- [10]

VRAAG 2

Lug in 'n silinder het 'n druk an 95 kPa en 'n temperatuur van 38°C. Die lug word volgens die wet $PV^{1,24} = C$ saamgepers, totdat die druk 650 kPa is. Die aanvanklike volume van lug is 1,25 m³. Neem die gaskonstante R as 0,287 kJ/kg.

Bereken die volgende:

- 2.1 Die massa van die lug (4)
- 2.2 Die finale volume van die lug na kompressie (3)
- 2.3 Die finale absolute temperatuur van die lug na kompressie (4)
- 2.4 Die arbeid wat gedurende kompressie op die lug verrig is. (4)
- [15]

VRAAG 3

Toevoerwater gaan 'n bespaarder in teen 'n temperatuur van 32,9°C in 'n stoomketelaanleg. Die stoomketel het 'n druk van 2 500 kPa en gebruik 650 kg steenkool per uur. Die kaloriese waarde van die steenkool is 33 MJ/kg. Toevoerwater van die bespaarder gaan die stoomketel binne teen 'n temperatuur van 90°C. Die stoomketel lewer 5 000 kg nat stoom per uur en die stoom is 0,95 droog.

Bereken die volgende:

- 3.1 Die kwantiteit hitte wat deur die toevoerwater in die bespaarder geabsorbeer word. (4)
- 3.2 Die termiese doeltreffendheid van die stoomketel. (7)
- 3.3 Die ekwivalent verdamping (EV/'EE') van en by 100°C (4)
- [15]

VRAAG 4

Die barometer- en die manometerlesings van 'n oppervlakkondenseerder is 755 mmHg en 650 mmHg respektiewelik. Die kondenseerder ontvang 200 kg stoom per minuut en is 10% nat. Die inlaattemperatuur van die verkoelwater is 15°C en die uitlaattemperatuur is 23°C. Die kondensaat verlaat die kondenseerder teen 'n temperatuur van 45,8°C. Neem die spesifieke hittekapasiteit van water as 4,187 kJ/kg.K.

Bereken die volgende:

- 4.1 Die absolute druk (3)
  - 4.2 Die massa van verkoelwater (9)
  - 4.3 Die logaritmiese temperatuurverskil (3)
- [15]**

VRAAG 5

'n Voeibare brandstof C_7H_{18} van 1 kg massa met 40% oormatige lug, word volkome verbrand. Die atomiese massas van hierdie elemente is as volg: :

Waterstof = 1
Suurstof = 16
Koolstof = 12

Veronderstel dat die lug bestaan uit 23% suurstof en 77% stikstof per massa.

Bereken die volgende;

- 5.1 Die teoretiese massa lug wat nodig is vir volkome verbranding van 1 kg van die brandstof (5)
  - 5.2 Die werklike massa lug wat nodig is vir die verbranding van 1 kg van die brandstof (2)
  - 5.3 Die massa van elke produk van verbranding (4)
  - 5.4 Die persentasie van elke massa van verbranding (4)
- [15]**

VRAAG 6

1 kg massa lug gaan 'n enkel silinder, enkelslag lugkompressor teen 'n druk van 103 kPa en 'n temperatuur van 22°C binne. Die lug word dan volgens die wet $PV^n = C$ tot 'n druk van 900 kPa saamgepers en 'n volume wat $\frac{1}{6}$ van die aanvanklike volume is. Ignoreer die spelingsvolume. Neem R vir lug as 0,287 kJ/kg.K.

Bereken die volgende:

6.1	Die kompressie-indeks (n)	(5)
6.2	Die absolute temperatuurkompressie	(3)
6.3	Die volume na kompressie	(3)
6.4	Die arbeid verrig per kg lug	(4)
		[15]

VRAAG 7

Die snelheid van 'n gas wat die spuitstuk van 'n enkelfasige impulsturbine verlaat, is 900 m/s en die spuitstukhoek is 20°. Die lemsnelheid is 300 m/s en die lemsnelheid van koëffisiënt is 0,7. Die massavloeiempo van die gas is 1 kg/s. Die inlaat en die uitlaat van die bewegende lem is gelyk.

- 7.1 Trek 'n snelheidsdiagram in die ANTWOORDBOEK (landskap) en skryf AL die waardes (m/s) op die diagram in.

Gebruik die skaal 1 mm : 5 m/s

LET WEL: GEEN punte sal toegeken word as die waardes NIE op die diagram aangedui is nie en as die diagram NIE volgens skaal gekonstrueer is nie.

7.2	Bepaal die volgende van die snelheidsdiagram af:	
7.2.1	Die inlaatsnelheid van die bewegende lem	(1)
7.2.2	Die uitlaatsnelheid van die bewegende lem	(1)
7.2.3	Die aksiale drukkrag	(2)
7.2.4	Die diagramrendement	(3)
		[15]

TOTAAL: 100

POWER MACHINES N5 / KRAGMASJIENE N5

FORMULA SHEET / FORMULEBLAD

$$1. \quad Q = W + \Delta U$$

$$2. \quad \Delta U = mC_v \Delta T$$

$$3. \quad Q = mC_v \Delta T$$

$$4. \quad Q = mC_p \Delta T$$

$$5. \quad Q = P_1 V_1 \ln \frac{V_2}{V_1}$$

$$6. \quad \Delta S = m \left(C_v \ln \frac{T_2}{T_1} + R \ln \frac{V_2}{V_1} \right)$$

$$7. \quad W = P_1 \Delta V$$

$$8. \quad W = P_1 V_1 \ln \frac{V_2}{V_1}$$

$$9. \quad W = \frac{P_1 V_1 - P_2 V_2}{n - 1}$$

$$10. \quad W = \frac{P_1 V_1 - P_2 V_2}{\gamma - 1}$$

$$11. \quad R = C_p - C_v$$

$$12. \quad \gamma = \frac{C_p}{C_v}$$

$$13. \quad \frac{P_1 V_1}{T_1} = \frac{P_2 V_2}{T_2}$$

$$14. \quad PV = mRT$$

$$15. \quad P_1 V_1 = P_2 V_2$$

$$16. \quad P_1 V_1^n = P_2 V_2^n$$

$$17. \quad \frac{T_2}{T_1} = \left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{n-1}{n}} = \left(\frac{V_1}{V_2} \right)^{n-1}$$

$$18. \quad \frac{T_2}{T_1} = \left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} = \left(\frac{V_1}{V_2} \right)^{\gamma-1}$$

$$19. \quad h = h_f + \chi h_{fg}$$

$$20. \quad h = h_g + C_p \Delta T$$

$$21. \quad h = h_f + h_{fg} = h_g$$

$$22. \quad V_{\text{sup}} = \frac{n-1}{n} \left(\frac{h_{\text{sup}} - 1941}{P} \right)$$

$$23. \quad \chi = \frac{V_m}{V_g}$$

$$24. \quad \chi = \frac{M}{M + m}$$

$$25. \quad U = H - PV$$

$$26. \quad gZ_1 + U_1 + P_1 V_1 + \frac{1}{2} C_1^2 + Q =$$

$$gZ_2 + U_2 + P_2 V_2 + \frac{1}{2} C_2^2 + W$$

$$27. \quad \eta = \frac{\dot{m}_s (h_2 - h_1)}{\dot{m}_f CV}$$

$$28. \quad EE = \frac{\dot{m}_s (h_2 - h_1)}{\dot{m}_f 2257}$$

$$29. \quad p = (B_m \pm M_m) \frac{101,325}{760}$$

$$30. \quad m = \frac{100}{23} \left[C \frac{8}{3} + 8H_2 + S - O_2 \right]$$

$$31. \quad C_x H_y + \left(x + \frac{y}{4} \right) O_2 = x CO_2 + \frac{y}{2} H_2 O$$

$$32. \quad H.C.V. = (CV_C.C) + CV_{H_2} \left(H_2 - \frac{O_2}{8} \right) + (CV_s.S)$$

$$33. \quad L.C.V. = H.C.V. - h_{fg} (9H_2)$$

$$34. \quad H.C.V. = \frac{(m_w + m_e) C_p \Delta T}{m_f}$$

$$35. \quad W = P_1 V_e \left(\frac{n}{n-1} \right) \left[\left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{n-1}{n}} - 1 \right] = m R T_1 \left(\frac{n}{n-1} \right) \left[\left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{n-1}{n}} - 1 \right]$$

$$36. \quad \eta_c = \frac{V_e}{V_s} \cdot 100 = 1 - \frac{V_c}{V_s} \left[\left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{1}{n}} - 1 \right] = 1 + \alpha - \alpha (r_p)^{\frac{1}{n}}$$

$$37. \quad \eta_\alpha = \frac{V_\alpha}{V_s} \cdot 100$$

$$38. \quad \dot{F}_c = \dot{m} (C_{fe} - C_{fi})$$

$$39. \quad \dot{P} = \dot{m} U [C_{wi} - (-C_{we})]$$

$$40. \quad \eta = \frac{2U [C_{wi} - (-C_{we})]}{C_{ai}^2} \cdot 100$$

$$41. \quad U = \pi D N$$

$$42. \quad \dot{m} V = A C$$

$$43. \quad (m + M) g = m \omega^2 h$$

$$44. \quad V_s = \frac{\pi}{4} D^2 L$$

$$45. \quad \theta_1 = t_c - twi$$

$$46. \quad \theta_2 = t_c - two$$

$$47. \quad Log.temp.diff. = \frac{\theta_1 - \theta_2}{\ln \frac{\theta_1}{\theta_2}}$$

$$48. \quad P_{iso} = P_1 V_1 \ln \left(\frac{P_2}{P_1} \right)$$

$$49. \quad P_{act} = \frac{n}{n-1} P_1 V_1 \left[\left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{n-1}{n}} - 1 \right]$$

$$50. \quad N_{iso} = \frac{P_{iso}}{P_{act}} \bullet 100$$